

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH ARTICLE

BİR STRESÖR OLARAK YOĞUN BAKIM*

Mustafa ŞAHİN¹

25 Aralık Devlet Hastanesi
ORCID:0000-0002-7059-6167

Çiğdem KÖÇKAR²

Hasan Kalyoncu Üniversitesi
ORCID:0000-0002-7275-4843

ÖZ

Bu araştırma tanımlayıcı olarak, bir devlet hastanesi cerrahi yoğun bakım ünitesinde 01 Aralık 2016-01 Haziran 2017 tarihleri arasında yapıldı. Araştırmanın evrenini belirtilen tarihler arasında devlet hastanesi cerrahi yoğun bakım yatan 454 hasta oluşturdu. Örneklemi ise; araştırmaya dâhil edilme ölçütlerine uygun olan ve katılmayı kabul eden 170 hasta oluşturdu. Araştırma verilerinin toplanmasında 14 sorudan oluşan hasta tanım formu, hastaların algıladıkları çevresel stresörleri belirlemek için Yoğun Bakım Ünitesinde Çevresel Stresörler Ölçeği (YBÜÇSÖ) kullanıldı. Veriler SPSS 18.0 programı kullanılarak değerlendirildi. Tanımlayıcı değişkenler ortalama ve yüzdelik değerlerle sunuldu. Sosyo-demografik özelliklere göre oluşturulan gruplar (cinsiyet, medeni durum vb.) arası karşılaştırmalar normal dağılımlar için İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi (Independent Samples T-Test) analizleri kullanıldı ve normal olmayan dağılımlar için Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testi kullanılarak yapıldı. Hastaların yaş ortalamaları 47.34±18.98 idi. Yaşı 31-50 arasında olan, lise mezunu olan, kronik hastalığı olmayan, yoğun bakımda 2 gün yatan ve daha önce yoğun bakımda yatma deneyimi olmayan hastaların diğer hastalara göre yoğun bakımdaki çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği bulundu ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı (p<0.001). Yine bekâr hastaların yoğun bakımdaki çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği bulundu ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı (p<0.01).

Anahtar Kelimeler

Yoğun Bakım Ünitesi, Çevresel Stresör, Hasta, Hemşirelik

INTENSIVE CARE UNIT AS A STRESSOR

ABSTRACT

This study was conducted as a descriptive study in a state hospital surgical intensive care unit between 01 December 2016- 01 June 2017. The study's universe consist of 454 patients in the state intensive care unit. The sample consist of 170 patients who agreed to participate in the study. Patient identification form and Environmental Stressors Questionnaire (ESQ) was used for collecting research data. The data were evaluated using the SPSS 18.0 program. Descriptive variables were presented with mean and percentage values. Independent Samples T Test analyzes were used for the comparative normal distributions between groups (gender, marital status, ect.) generated by socio-demographic characteristics and Mann Whitney U Test and Kruskal-Wallis Test were used for non-normal distributions done. The mean age of patients was 47.34±18.98. Patients aged 31-50 years, high school graduates, no chronic disease, 2 days in intensive care unit were more affected than other stressors in the intensive care unit (p<0.001). Again, single patients were more affected than environmental stressors in intensive care unit and the difference between the groups was significant (p<0.01).

Key Words

Intensive Care Unit, Environmental Stressor, Patient, Nursing

*Bu araştırma birinci yazarın Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsünde tamamladığı yüksek lisans tezinin özetidir.

¹ Uzman Hemşire, 25 Aralık Devlet Hastanesi Yoğun Bakım Kliniği, e-mail: msahin259@gmail.com

² Dr. Öğr. Üye., Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü, e-mail: cigdem.kockar@hku.edu.tr

Alıntılama: Şahin, M., Köçkar, Ç. (2018). Bir stresör olarak yoğun bakım. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 2(4), 207-214.

Giriş

Yoğun bakım üniteleri (YBÜ), hem akut, hem de kronik hastalıkların seyrinde görülen ve hayatı tehdit eden organ yetmezliklerinin izlenmesi ve tedavisi için geliştirilmiş, sıkı takip ve anında müdahale için hemşire başına düşen hasta sayısının az olduğu, ileri teknolojik özelliklerin kullanıldığı özel tedavi üniteleridir (Uysal ve ark., 2010). Yoğun bakım ünitelerinde hasta izlemi, teşhis ve/veya tedavi uygulamaları ve teknolojik yeniliklere paralel olarak hayatı tehdit eden durumların tedavi olanağı sağlanır. Buna karşın yoğun bakım ünitelerinde buldukları zaman aralığında bireylerin çevresel stresörlere maruziyeti söz konusu olabilir (Hweidi, 2007; Rotondi, Chellori ve Sirio, 2002).

Yoğun bakım ünitelerinin bireylerin hem fizyolojik hem de psiko-sosyal olarak birden fazla stresöre maruz kaldığı ortamlar olduğu ifade edilmektedir. Yoğun bakım ünitelerindeki stresörler, Fiziksel; entübasyon tüpleri, nazogastrik sonda ve foley kataterler, ağrı, huzursuzluk, bireylerin aç ve susuz olması, mekanik ventilatör desteği, uyku sorunları, non-invaziv girişimler, solunum sıkıntısı, aspirasyon vb.dir. Fizyolojik; immobilizasyon, kısıtlılık, sık muayene, iletişimde bozulma, bağımlılık, aile bireylerinin ya da yakınlarından uzak kalma, baygınlık, bunalma hissidir. Çevresel; rahat olmayan hasta yatakları, fiziksel çevrenin uygun sıcaklıkta olmaması, sürekli ışık ve gürültü, mahremiyetin olmaması, rahatız edici kokular gibi stresörlerdir (Prevost, 2001).

Mui So ve Chan (2004) tarafından yapılan bir araştırmada, YBÜ'de çalışan hemşirelerin ve bu birimde yatan hastaların YBÜ'ye ilişkin stresörleri nasıl algıladıkları araştırılmıştır. Araştırma sonucuna göre hastalarda en sık stres yaratan durumların, tüpe bağlı olma, bağımlı olma, uykusuzluk, YBÜ'de kullanılan cihaz uyarı sesleri olduğu saptandı.

Hemşirelik mesleğinin öncüsü olan Florence Nightingale, hastaların tedavi edilmesinde çevrenin önemini vurgulamıştır (Kutlu, 2007). Florence Nightingale ile birlikte birçok kuramcı sürekli, karşılıklı ve kendiliğinden olan insan ve çevre ilişkisine farklı boyutlardan bakarak, kuramlarında çevrenin önemine yer vermişlerdir (Öz, 2004; Velioğlu, 2012). Hemşirelik eğitiminde, birçok kuramda vurgulanan holistik (bütüncül) yaklaşım, bireyin fiziksel ihtiyaçlarının giderilmesinin yanında psikolojik ve sosyal ihtiyaçlarının da giderilmesinin gerekliliğine dikkat çeker (Gürkan, 2009). Hastalara, özellikle oldukça hassas olan yoğun bakım hastalarına bakım verilirken bütüncül yaklaşımın önemi artmakta, bu gerekçelerle YBÜ'de stres faktörlerini minimum seviyeye çekilmesi ayrıca stresle başa çıkma yöntemleri geliştirebilmek amacıyla primer olarak yoğun bakım ortamındaki stresörlerin belirlenmesi gerekmektedir. Ülkemizde yoğun bakım ortamında takip edilen bireylerin fiziksel bakım ihtiyaçları giderilmesine rağmen, bu hastalar için psiko-sosyal bir problem olan, yoğun bakım ortamındaki stresörler ve bu stresörlerin azaltılması ile ilgili girişimlere gerektiği kadar değinilmemektedir (Aktaş ve ark., 2015). Stresörlerin azaltılması ve bunun için gerekli girişimlerin planlanması ancak doğru adımların izlendiği bir veri toplama süreci kullanılarak stresörlerin belirlenmesi ile mümkün olacaktır.

Bu araştırma cerrahi yoğun bakım ünitesinde yatan hastaların algıladıkları çevresel stresörlerin belirlenmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem

Bu araştırma tanımlayıcı olarak, bir devlet hastanesi cerrahi yoğun bakım ünitesinde 01-12-2016/01-06-2017 tarihleri arasında yapıldı. Araştırmanın evrenini belirtilen tarihler arasında devlet hastanesi cerrahi yoğun bakımda yatan 454 hasta oluşturdu. Örneklemi ise; araştırmaya dâhil edilme ölçütlerine uygun olan ve katılmayı kabul eden 170 hasta oluşturdu. Araştırmaya dâhil edilme ölçütleri 18 yaşından büyük, iletişim sorunu olmayan, 24-72 saat arası yoğun bakımda yatan (72 saatten sonra deliryum gelişeceğinden bu süreyi aşan hastalar araştırmaya alınmadı) hastalardan oluştu.

Araştırma verilerinin toplanmasında hastaların sosyo-demografik değişkenler, tanı ve tedavi sürecine yönelik sorular olmak üzere 14 sorudan oluşan *Hasta Tanıtım Formu*,

hastaların algıladıkları çevresel stresörleri belirlemek için *Yoğun Bakım Ünitesinde Çevresel Stresörler Ölçeği* (YBÜÇSÖ) kullanıldı. Veriler araştırmacı tarafından, 24-72 saat yoğun bakım ünitesinde yatan hastalara, uygun oldukları zamanda yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplandı. Her bir hasta ile görüşme ortalama 20 dakika sürdü.

Veri Toplama Araçları

Hasta Tanıtıcı Bilgi Formu: Hastanın sosyo-demografik özelliklerinin ve hastalığıyla ilgili bilgilerin yer aldığı 14 sorudan oluşan bir formdur.

Yoğun Bakım Ünitesinde Çevresel Stresörler Ölçeği: Ölçek 1981 yılında Ballard tarafından geliştirilmiştir (Ballard, 1981) Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirliği Aslan (2010) tarafından yapılmıştır. Ölçek toplam 42 maddeden oluşmaktadır, derecelendirme 4'lü likert şeklindedir. Ölçeğin tamamı için en düşük puanı 42 en yüksek puanı 168'dir. Ölçek puanı arttıkça çevresel stresörlerden etkilenme oranının arttığını gösterir. Bu araştırmada en düşük puan 66, en yüksek puan 157 idi. Geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alfa katsayısı 0.94, bu çalışmada 0.80'dir.

Verilerin Değerlendirilmesi

Veriler SPSS 18.0 paket programı kullanılarak değerlendirildi. Tanımlayıcı değişkenler ortalama ve yüzdelik değerlerle sunuldu. Sosyo-demografik özelliklere göre oluşturulan gruplar (cinsiyet, medeni durum vb.) arası karşılaştırmalar normal dağılımlar için İki Ortalama Arasındaki Farkın Önemlilik Testi (Independent Samples T-Test) analizleri kullanıldı ve normal olmayan dağılımlar için Mann-Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testi kullanılarak yapıldı. Araştırmada $p < 0.05$ değeri istatistiksel anlamlılık sınırı olarak kabul edildi.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmaya başlamadan önce, araştırmanın yürütülebilmesi için Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2016-13 numaralı yazılı izin ve kurum izni alındı. Veriler toplanmadan önce hastalar araştırmanın amacı, uygulama yöntemi ve elde edilmesi planlanan sonuçlar hakkında bilgilendirilerek, gerekli açıklamalar yapıldıktan sonra araştırmaya katılım onayları alındı.

Bulgular

Tablo 1. Hastaların sosyo-demografik özellikleri (n=170)

Sosyo-demografik Özellikler	Sayı	Yüzde
Yaş		
18-30	40	23.5
31-50	65	38.2
51-70	44	25.9
70 ve üstü	21	12.4
Cinsiyet		
Kadın	71	41.8
Erkek	99	58.2
Eğitim Durumu		
Okur Yazar Değil	18	10.6
İlkokul-Orta Okul	64	37.6
Lise	60	35.3
Üniversite Ve Üzeri	28	16.5
Medeni Durumu		
Bekâr	27	15.9
Evli	143	84.1
Yaş Ortalama± Ss		47.34±18.98

Hastaların %38.2'si 31-50 yaş aralığında, %58.2'si erkek, %37.6'sı ilkokul ve ortaokul mezunu ve %84.1'i evliydi (Tablo 1).

Tablo 2. Hastaların hastalıkları ile ilgili özellikleri (n=170)

Hastalıkla İlgili Özellikler	Sayı	Yüzde
Kronik Hastalık Varlığı		
Var	80	47.1
Yok	90	52.9
Yoğun Bakımda Kaldığı Gün		
2	93	54.7
3	77	45.3
Daha Önce Yoğun Bakımda Yatma Durumu		
Evet	20	11.8
Hayır	150	88.2

Hastaların hastalıkla ilgili özellikleri Tablo 2'de verildi. Hastaların %52.9'unun kronik hastalığının olmadığı, %54.7'sinin yoğun bakımda 2 gün kaldığı ve %88.2'sinin daha önce yoğun bakımda yatmadığı bulundu.

Tablo 3. En fazla stresör olarak algılanan faktörler (n=170)

En ağır stresör olarak algılanan faktörler	Ortalama± Ss
Ağrı olması	3.71±0.54
Aile ve arkadaşları günde birkaç defa görmek	3.61±0.58
Su içmemek	3.53±0.61
Sıklamak	3.51±0.58
Burunda veya ağızda tüplerin olması	3.49±0.61
Mahremiyetin olmaması	3.43±0.74
Diğer hastaların ağlama/inlemelerini duymak	3.41±0.69
Eşini özlemek	3.32±0.82
Işıkların sürekli açık olması	3.31±0.75
Tüplere bağlanmış olmak	3.30±0.72
Yoğun bakım çevresel stresör ölçeğinin toplam puan ortalaması	110.22±15.64

Hastaların en fazla algıladıkları stresörün ağrı olduğu, ölçeğin toplam puan ortalamasının ise 110.22±15.64 olduğu bulundu (Tablo 3)

Tablo 4. Hastaların sosyo-demografik özellikleri ile yoğun bakımda algılanan çevresel stresörler ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=170)

Sosyo-demografik Özellikler	YBÜÇSÖ Puan Ortalaması Ortalama± Ss	Anlamlılık
Yaş		
18-30	114.50±10.91	p=0.000
31-50	115.12±15.47	
51-70	102.70±17.28	
70 ve üstü	102.71±11.31	
Cinsiyet		
Kadın	112.33±14.23	p=0.137
Erkek	108.71±16.48	
Eğitim Durumu		p=0.001

Okur Yazar Değil	103.83±12.10	
İlkokul-Orta Okul	106.31±16.35	
Lise	114.68±15.88	
Üniversite Ve Üzeri	113.75±11.97	
Medeni Durumu		
Bekar	114.77±12.30	p=0.01
Evli	109.37±16.08	

Yaşı 31-50 arasında olan hastaların diğer yaş gruplarına göre yoğun bakımdaki çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği bulundu ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı ($p=0.000$). Kadınların erkeklere oranla daha fazla çevresel stresör algıladıkları bulundu. Lise mezunu olan hastaların puan ortalamalarının daha yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu ($p=0.001$). Bekâr hastaların ölçek puan ortalamalarının evlilere oranla yüksek olduğu ve yine gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşıldı ($p=0.01$) (Tablo 4).

Tablo 5. Hastaların hastalıkları ile ilgili özellikler ile yoğun bakımda algılanan çevresel stresörler ölçeği puan ortalamalarının karşılaştırılması (n=170)

Hastalıkla İlgili Özellikler	YBÜÇSÖ Puan Ortalaması		Anlamlılık
	X± Ss		
Kronik Hastalık Varlığı			
Var	104.90±16.82		p=0.000
Yok	114.96±12.84		
Yoğun Bakımda Kaldığı Gün			
2	113.63±14.89		p= 0.002
3	106.11±15.63		
Daha Önce Yoğun Bakımda Yatma Durumu			
Evet	98.40±13.85		p=0.000
Hayır	111.80±15.22		

Kronik hastalığı olmayan hastaların yoğun bakımdaki çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği bulundu ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı ($p=0.000$). Yoğun bakımda 2 gün yatan hastaların çevresel stresörleri daha fazla algıladıkları saptandı ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı ($p=0.000$). Yoğun bakımda yatma deneyimi olmayan hastaların çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptandı ($p=0.000$).

Tartışma ve Sonuç

Hemşirelik hizmetleri hastayı fiziksel, psikolojik ve sosyal yönleriyle birlikte bir bütün olarak ele alır. Bu nedenle yoğun bakım ünitesindeki hastaların bakımları fizyolojik, psikolojik ve sosyal gereksinimleri göz önünde bulundurularak planlanmalıdır. Genellikle yoğun bakım ünitesindeki hastaların durumunun yaşamsal olması, aciliyet gerektirmesi ve bilinç düzeyindeki değişiklikler nedeniyle fizyolojik bakıma öncelik verilebilmekte, hastaların psikolojik bakımı ihmal edilebilmektedir. Oysa hastaların kritik dönemlerinde sürdürülen bakımın ve rehabilitasyonun en önemli ilk aşaması olan yoğun bakım sürecinde korku, anksiyete, depresyon ve olumsuz sağlık davranışlarına neden olabilecek stresörlerin ve etkileme düzeylerinin belirlenmesi, bakım gereksinimlerinin değerlendirilmesinde oldukça önemlidir (Simini, 1999; Hindistan, Nural ve Öztürk, 2009). Bu nedenle yoğun bakım ünitesinde tedavi gören hastaların bütüncül yaklaşımla fiziksel, sosyal ve psikolojik sağlık bakım gereksinimleri eşit oranda önemsenerek karşılanmalıdır.

Bu çalışmada yoğun bakım hastaları tarafından algılanan en önemli stresörün ağrı olduğu saptanmıştır. Aktaş ve arkadaşlarının yapmış olduğu çalışmada da en fazla algılanan stresörün ağrı olduğu bulunmuştur. Çalışma bulgularımıza benzer şekilde literatürde yer alan çalışmalarda da en fazla algılanan stresörlerden birinin ağrı olduğu belirtilmektedir (Hweidi, 2007; Ballard, 1981; Hindistan, Nural ve Öztürk,

2009; Novaes ve ark., 1999). YBÜ'de hastalar; invaziv girişimler (dren, endotrakeal tüp, kateter takılması ve çıkartılması gibi), travma, uzun bir müddet hareketsiz bir biçimde kalma, günlük hemşirelik faaliyetleri (pozisyonunu değiştirme, aspirasyon, cerrahi faaliyetler, pansumanı değiştirme, yara dreninin sökülmesi, yaranın bakımı gibi) ve mevcut rahatsızlık gibi ağrıya neden olan pek çok uygulamaya maruz kalmaktadır (Demir, 2012). Bu nedenle yoğun bakım hastalarında genel anlamda ortaya çıkan ağrının, hastaların birçoğu tarafından stresör olarak algılanması beklenen bir durumdur.

Yoğun bakımdaki hastaların algıladıkları çevresel stresörlerinin belirlenmesinde kullanılan yoğun bakım çevresel stresör ölçeğinin toplam puan ortalaması 110.22 ± 15.64 olarak bulundu. So ve Chan'nin (2004) yapmış oldukları çalışmada hastaların ölçek toplam puan ortalaması 120.88 ± 20.7 olarak bulunmuştur. Zaybak ve Çevik tarafından (2015) yapılan çalışmada hastaların ölçek puan ortalaması 80.65 ± 18.46 çıkmıştır. Aktaş ve arkadaşları tarafından (2015) yapılan çalışmada ölçek toplam puan ortalaması 86.70 ± 2.73 çıkmıştır. Hweidi tarafından (2007) yapılan çalışmada, ölçek toplam puan ortalaması 106.44 ± 27.27 bulunmuştur. Novaes ve arkadaşlarının yapmış oldukları araştırmada ölçek toplam puan ortalaması yaklaşık 100 çıkmıştır. Görüldüğü gibi aynı ölçeğin kullanıldığı farklı araştırmalarda hastaların yoğun bakımdaki stresörlerden etkilenme düzeylerinin farklı boyutlarda olduğu bulunmuştur. Bu farklılıkların eğitim düzeyi, yoğun bakım deneyimi gibi birçok etkene ek olarak sosyo-kültürel yapıdan da kaynaklana bileceği düşünülmektedir.

Yaptığımız araştırmada 31-50 yaş aralığında olan hastaların diğer yaş gruplarına göre yoğun bakımdaki çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği bulundu ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı ($p=0.000$). Hweidi ve arkadaşlarının (2007) çalışmasında hastaların yaşları arttıkça algıladıkları stres düzeylerinin yükseldiği ifade edilmiştir. Araştırmanın yapıldığı bölgenin sosyo-kültürel özellikleri göz önüne alındığında 31-50 yaş aralığındaki bireylerin genel anlamda aktif bir şekilde çalıştığı, evli, bir ailenin geçimini sürdürme ve evin sorumluluğunu yürütme gibi görev ve sorumlulukları üstlenmeleri stres düzeylerinin diğer gruplara oranla daha fazla olmasına gerekçe gösterilebilir.

Hastaların eğitim düzeyleri ile yoğun bakım ortamında çevresel stresörlerden etkilenme durumları karşılaştırıldı. Lise mezunu olan hastaların yoğun bakımdaki stresörlerden daha fazla etkilendiği, oldukça yakın bir ortalamayla üniversite mezunlarının da etkilenme düzeyinin yüksek olduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulundu ($p=0.001$). Bu bulgu yaşadığımız alanın sosyo-kültürel yapısı düşünüldüğünde eğitim düzeyi düşük olan bireylerin beklentilerinin düşük olmasının yoğun bakım ortamındaki çevresel stresörlerden etkilenme düzeylerinin azalmasına yol açması şeklinde açıklanabilir.

Çalışmamızda bekâr hastaların ölçek puan ortalamalarının evlilere oranla yüksek olduğu ve yine gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu sonucuna ulaşıldı ($p=0.01$). Hweidi ve arkadaşlarının çalışmasında Fas'taki aile yapısının daha kuvvetli bağlara sahip olduğu ve aile birey sayısının ortalama 4-5 kişiden oluştuğu bu aile yapısındaki bireylerin stresörlere karşı daha dayanıklı olduğu görülmüştür. Aynı çalışmada bekâr hastaların, evli olan hastalara göre algıladıkları çevresel stresörlerin yüksek olduğu belirtilmiştir. Evli bireylerin sorumlu olduğu bir aileye sahip olması dolayısıyla bir an önce iyileşme fikrinin çevresel stresörlerden etkilenmesinin önüne geçmesi ile bu streslerle baş etmeyi kolaylaştırması ve aynı zamanda anne, baba ve kardeşlerinin dışında eş ve çocuklarının da bireye sosyal destek vermesinin stresörlerle başa çıkmada pozitif bir etken olduğu düşünülmektedir.

Yaptığımız çalışmada Kronik hastalığı olmayan bireylerin yoğun bakımdaki çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği bulundu ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı ($p=0.000$). Kronik hastalığı olan bireylerin uzun süreli bir tedavi planına uyum sağlamak zorunda kalması, hastane ile sık temasların olması, kronik hastalıkları süresince zaman zaman kliniklerde veya yoğun bakımlarda yatmak durumunda kalmaları bu ortamlardaki çevresel stresörlere alışık olmaları, bu çevresel stresörlerden etkilenme düzeylerinin daha düşük olmasına yol açmış olabilir.

Araştırmamızda; yoğun bakımda yatma süresi ile stresörlerden etkilenme puan ortalamaları karşılaştırıldı, yoğun bakımda 2 gün yatan hastaların 3 gün yatan hastalara göre çevresel stresörlerden daha fazla etkilendikleri saptandı ve gruplar arasındaki fark anlamlıydı ($p=0.000$). Kavuncu'nun (2016) yaptığı çalışmada yoğun bakım ünitesinde kalış süresinin uzaması hastanın çevresel farkındalığının düşmesine, yaşadığı olumsuz deneyimlerin daha fazla hatırlanmasına ve verilen bakımdan daha az memnun kalmasına neden olduğu bulunmuştur. Diğer yandan yoğun bakımda kalma süresinin uzaması hastanın yapılan işlemlere ve yoğun bakım ortamına alışmasını sağlayarak yoğun bakımda çevresel stresörlerden etkilenme oranını da azaltabilir.

Hastaların daha önce yoğun bakımda yatma durumları ile yoğun bakım ortamındaki stresörlerden etkilenme düzeyleri karşılaştırıldı. Yoğun bakımda yatma deneyimi olmayan hastaların beklenen şekilde çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği ve gruplar arasındaki farkın anlamlı olduğu saptandı ($p=0.000$). Bu bulgu daha önce yoğun bakımda yatan hastaların deneyimli olmaları yoğun bakım ortamında var olan stresörlerin farkında olmaları ve beklentilerini geçmiş yaşantılarına göre şekillendirmeleri ile açıklanabilir.

Durna ve arkadaşlarının (1997) yaptığı çalışmada tanı konma süresi ve yoğun bakım yaşantısına göre stresörler değerlendirildiğinde, daha önce yoğun bakım ünitesinde yatan hastaların yoğun bakım ortamını ilk kez deneyimleyen hastalara göre stresörlerden etkilenme derecesinin daha düşük olduğu saptanmıştır. Kavuncu'nun (2016) araştırmasında ise daha önce yoğun bakım ünitesinde yatmayan hastaların yoğun bakımda daha önce yatan hastalara göre çevresel stresörlerden daha fazla etkilendiği ve stres düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Araştırma sonucunda elde ettiğimiz bu bulgu literatürle uyumludur.

Kaynakça

- Aktaş, Y.Y., Karabulut, N., Yılmaz, D. & Özkan, A.S. (2015). Kalp damar cerrahisi yoğun bakım ünitesinde tedavi gören hastaların algıladıkları çevresel stresörler. *Kafkas J Med Sci*, 5(3), 81-86.
- Aslan, F. (2010). *Yoğun bakım ünitesinde tedavi gören hastaların algıladıkları çevresel stresörler: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ballard, K.S. (1981). Identification of environmental stressors for patients in a surgical intensive care unit. *Issues in Mental Health Nursing*, 3(1), 89-108.
- Demir, Y. (2012). Yoğun bakım ünitesinde ağrı deneyimi ve ağrının değerlendirilmesi: literatür incelemesi. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 24-30.
- Durna, Z., Can, G. & Özcan, Ş. (1997). Akut miyokard infarktüsü geçiren hastalarda koroner yoğun bakım ortamı stresörlerinin ve stres düzeylerini etkileyen faktörlerin saptanması. *Yoğun Bakım Hemşireleri Dergisi*, 1(1), 25-31.
- Gürkan, A. (2009). Bütüncül yaklaşım: Yoğun bakımda hastası olan aile üyeleri. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 13(1), 1-5.
- Hewitt, J. (2002). Psycho-affective disorder in intensive care units: A review. *Journal of Clinical Nursing*, 11(5), 575-584.
- Hindistan, S., Nural, N. & Öztürk, H. (2009). Yoğun bakım ünitesinde yatan hastaların deneyimleri. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 13(1), 40-46.
- Hweidi, I.M. (2007). Jordanian patients' perception of stressors in critical care units: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 44(2), 227-235.
- Kavuncu, N. (2016). *Koroner arter bypass greft cerrahisi geçiren bireylerin yoğun bakım deneyimleri ve etkileyen faktörlerin saptanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Medipol Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kutlu, L. (2007). Yoğun bakım ünitelerinde sağlık ekibi üyeleri, hasta ve yakınları ile iletişim. *Yoğun Bakım Hemşireliği Dergisi*, 11(1), 35-41.
- Novaes, M.F.P., Knobel, E., Bork, A.M., Pavao, O.F., Nogueira-Martins, L.A. & Ferraz, M.B. (1999). Stressors in ICU: Perception of the patient, relatives and health care team. *Intensive Care Medicine*, 25(12), 1421-1426.
- Öz, F. (2004). *Sağlık alanında temel kavramlar*. Ankara: İmaj İç ve Dış Ticaret AŞ.
- Prevost, S.S. (2001). Individual and family response to the critical care experience. Philadelphia: *Critical Care Medicine*, 40(2), 618-624.
- Rotondi, A., Chelluri, L. & Sirio, C. (2002). Patients' recollections of stressful experiences while receiving prolonged mechanical ventilation in an intensive care unit. *Crit Care Med*, 30(4), 746-752.
- Simini, B. (1999). Patients perceptions of intensive care. *The Lancet*, 354(9178), 571-572.
- So, H.M. & Chan, D.S.K. (2004). Perception of stressors by patients and nurses of critical care units in Hong Kong. *International Journal of Nursing Studies*, 41(1), 77-84.
- Uysal, N., Gündoğdu, N., Börekçi, S., Dikensoy, Ö. & Uyar, M. (2010). Üçüncü basamak merkezde dahili yoğun bakım hastalarının prognozu. *Yoğun Bakım Dergisi*, 1(1), 1-5.
- Veliöğlü, P. (2012). *Hemşirelikte kavram ve kuramlar*. İstanbul: Akademi Basın ve Yayıncılık.
- Zaybak, A. & Çevik, K. (2015). Yoğun bakım ünitesindeki stresörlerin hasta ve hemşireler tarafından algılanması. *Yogun Bakım Dergisi*, 6(1), 4-9.